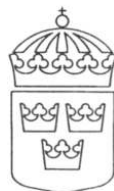

Riksdagens protokoll

1991/92:13

Fredagen den 18 oktober

Kl. 9.00 – 10.50

Protokoll
1991/92:13

1 § Avsägelser

Andre vice talmannen anmälde att följande avsägelser inkommit:

Anders Svärd (c) hade avsagt sig uppdraget att vara ledamot i justitieutskottet,

Rune Backlund (c) hade avsagt sig uppdraget att vara ledamot i socialförsäkringsutskottet,

Ingbritt Irhammar (c) hade avsagt sig uppdraget att vara suppleant i justitieutskottet och

Karin Israelsson (c) hade avsagt sig uppdraget att vara suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Kammaren biföll dessa framställningar.

2 § Anmälan om vissa kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att på grund av uppkomna vakanser hade

dels socialdemokratiska riksdagsgruppen anmält Magnus Persson som ny ledamot i valberedningen efter Stig Alemyr och Elvy Söderström som ny suppleant i valberedningen efter Magnus Persson,

dels moderata samlingspartiets riksdagsgrupp anmält Wiggo Komstedt som ny ledamot i valberedningen efter Anders Björck,

dels centerns riksdagsgrupp anmält Ingbritt Irhammar som ny ledamot i justitieutskottet efter Anders Svärd, Karin Israelsson som ny ledamot i socialförsäkringsutskottet efter Rune Backlund, Anders Svärd som ny suppleant i justitieutskottet efter Ingbritt Irhammar och Rune Backlund som ny suppleant i socialförsäkringsutskottet efter Karin Israelsson.

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamöter i valberedningen

Magnus Persson (s)

Wiggo Komstedt (m)

ledamot i justitieutskottet

Ingbritt Irhammar (c)

ledamot i socialförsäkringsutskottet

Karin Israelsson (c)

suppleant i valberedningen

Elvy Söderström (s)

suppleant i justitieutskottet

Anders Svärd (c)

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Rune Backlund (c)

3 § Allmänpolitisk debatt

(forts. från prot. 12)

I enlighet med den överenskommelse som träffats med partiernas företrädare i talmanskonferensen gällde för dagens debatt dels att ledamots anförande inte fick överstiga sex minuter, dels sedvanliga replikregler. För statsråd gällde högst tio minuter för anförande samt sex minuter för den första och tre minuter för den andra repliken.

Utbildningsfrågor

Anf. 1 LENA HJELM- WALLÉN (s):

Herr talman! Många av oss här i riksdagen har under valrörelsen besökt skolor. Det har allmänt sett varit stimulerande möten med vetgiriga och intresserade elever. Men på en punkt har skolbesöken utgjort en negativ upplevelse – stora elevgrupper visar en ytterst negativ inställning till flyktingar och till vårt gemensamma ansvar för människor i tredje världen.

Snäv egoism, kryddad med nedsättande omdömen om andra människor, uttalas allt oftare. Den högljudda antihumanistiska inställningen hos eleverna är allvarlig och mycket oroande.

Många inom skolan gör redan beundransvärda insatser för att leva upp till läroplanens ord om att "skolan skall söka grundlägga solidaritet med utsatta grupper inom och utom landet".

Nu krävs dock en bred samling kring detta i hela skolan, på alla nivåer. Jag vill därför ta detta tillfälle i akt att från riksdagens talarstol uppmana

skolornas lärare och elever, föräldrar, skolledningar och skolmyndigheter att med allvar och engagemang ytterligare aktivera insatserna mot främlingsfientligheten. Skolorna har unika möjligheter att gå i spetsen för sådana insatser genom att skapa en varm, spännande och äkta samvaro mellan de barn, ungdomar och vuxna som med skilda erfarenheter och ursprung har att arbeta och leva tillsammans. Låt oss göra våra skolor till föredömen för andra delar av vårt samhälle.

Ett första lämpligt steg kan vara att låta årets FN-dag, den 24 oktober, alltså redan om en knapp vecka, bli en stark manifestation för inlevelse, förståelse, medkänsla och solidaritet med förföljda och förtryckta människor varhelst de lever i världen och oberoende av var i världen de har sina rötter.

Herr talman! Utbildning är ett utomordentligt viktigt politiskt område som jag med stort intresse återvänder till. Jag vill också hälsa Beatrice Ask och Per Unckel välkomna till det området.

Vi har i dag i många avseenden en bra skola. Men den förändring som sker ute i samhället och i vår omvärld ställer nya och stora krav på skolan. Skolan måste också vara en av samhällets viktigaste förändringskrafter.

Vi socialdemokrater har allt sedan 1970-talets SIA-reform varit mycket aktiva för att få i gång en decentralisering och förnyelse. Vi kommer att fortsätta att driva på det arbetet. Vår drivkraft är tilltron till den allmänna skolan, till att lärare och övrig personal tar ett aktivt ansvar för förnyelseprocessen. Vi är övertygade om att det viktigaste för att öka valfrihet och bättre tillgodose elevernas behov och förutsättningar är den utveckling och förnyelse som sker inom det allmänna skolväsendet. Privata skolor kan ändå aldrig vara något mer än komplement till grundskolan.

Regeringen talar om att den vill skapa Europas bästa skola. Det är en god ambition som alla kan instämma i. Det intressanta är dock vägen dit och om de kunskaper och den fostran som denna skola skall ge skall omfatta alla elever eller bara vissa. Regeringen tycks ha en stark tro på att tilldela skolan resurser genom s.k. skolpeng. Det föranleder ett antal frågor.

Skall skolpengen vara lika för alla elever oberoende av om de bor i glesbygd eller ej? Hur har man tänkt sig ta hänsyn till elever med fysiska handikapp eller till elever som av olika skäl behöver mer stöd än andra? Om skolpengen skall ta hänsyn till elevernas olika förutsättningar, vem skall då bedöma hur mycket den enskilda eleven skall föra med sig till den skola som eleven, enligt regeringens synsätt, fritt skall få välja? Hur rimmar det med talet om respekt för den enskildes integritet?

För oss socialdemokrater är den självklara utgångspunkten: *alla* barns rätt till en skola av god kvalitet. Det måste också återspeglas i statsbidragen till skolan.

Avgörande för en skolas framgång är lärarnas arbete, ett svårt och påpassat men också mycket meningsfullt arbete. Lärarna måste därför stödjas av en modern lärarutbildning och kontinuerlig fortbildning. Äntligen har vi nu en lärarutbildning som motsvarar grundskolans krav. Den första kullen nyutbildade grundskollärare blir färdig i december.

Motståndet mot den moderna lärarutbildningen har emellertid fått en sådan styrka i den nya regeringen att den meddelar att en ny ämneslärarutbild-

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

ning parallell med den nuvarande skall införas. Jag tycker detta är klåfingrigt.

Herr talman! Därför vill jag avsluta mitt inlägg med att uppmana regeringen att utan fördomar ta till sig den nya grundskollärarytbildningen. Det borde vara självklart att äntligen låta grundskolan få utvecklas med stöd av en verklig grundskollärarytbildning.

Anf. 2 CLAUS ZAAR (nyd):

Först ber jag att få önska skolministern lycka till i sitt nya ämbete. Härfter övergår jag till att kommentera delar av regeringsförklaringen.

I regeringsförklaringen sägs att vi skall lägga grunden till Europas bästa skola. Vi i Ny Demokrati instämmer till fullo i denna målsättning. Jag hoppas därför att en ny syn på skolan nu kommer att redovisas. Min förhoppning är också att medborgarna skall ges större rätt till medbestämmande i skolan. Vi måste i ett systemskifte ifrågasätta traditionella experters och byråkraters roller och låta alla beslut präglas av sunt förnuft. De enskilda individernas behov och inflytande måste betonas. Med den fria marknad som kommer att finnas i Europa är det viktigare än någonsin att ungdomar – även i Sverige – får valfrihet i sin utbildning.

En skolpeng som följer eleven är en bra start för att vi skall kunna lägga grunden till Europas bästa skola. Jag vill gärna höra skolministerns synpunkt på införandet av en skolpeng som följer eleven.

Herr talman! En fråga som också diskuteras är skolvalet. Jag är själv lärare, och jag tror att ett led i att minska främlingsfientligheten bland vissa elever i skolorna är att rationalisera invandrarundervisningen. Enligt riksk revisionsverkets rapport om invandrarundervisningen var statsbidraget för denna 1988/89 13 500 kr. per elev som fick undervisning. Undervisningen omfattar några timmar i veckan. Statsbidraget till grundskoleeleverna var däremot 17 800 kr. för en heltidsplats.

Av flera invandrare har jag fått tipset att vi kan låta hemspråksundervisningen skötas genom invandrarföreningarna. Dessa kan säkert nå minst lika goda resultat som nuvarande utbildning. Det vore intressant att få höra skolministerns syn på en sådan lösning av hemspråksundervisningen.

Jag vill sedan gå över till högskolan och högskolepolitiken. Högskolepolitiken har nu varit nedslående för våra universitet och högskolor under en lång period. I ett sammandrag kan man konstatera att denna politik har varit en salig röra av missriktade ambitioner och ett ointresse för den egentliga verksamheten.

Högskolan och forskningen har i 20 års tid misshandlats svårt och levt på svältgränsen. Resultatet är redan mycket oroväckande. Vi behöver bara jämföra med exempelvis Danmark, som i dag satsar dubbelt så mycket som Sverige. Litet längre bort, i Nederländerna, och ännu längre bort, i Canada, satsas tre gånger mer än i Sverige.

Hälften av lärarna vid högskolan har inte disputerat. Man kan fråga sig hur studenterna skall kunna få en högklassig utbildning när lärarkvaliteten uppenbarligen har betydande brister.

I dag betalar vi nästan tre gånger mer till barnomsorgen än till högre undervisning och forskning.

Det behövs synnerligen kraftfulla och snabba insatser för våra universitet och högskolor. Det behövs ett rejält ekonomiskt resurstillskott och självständiga institutioner och universitet. Forskningen skall stå i centrum. Lärare skall undervisa och forska. Forskare skall undervisa också. Antagningsreglerna måste ses över. Låt oss ge också våra universitet och högskolor en ny start!

Anf. 3 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Låt mig först instämma i Lena Hjelm-Walléns ord om den typ av främlingsfientlighet man kan möta ute i Sveriges skolor. Jag delar hennes uppfattning att det här måste vidtas åtgärder.

Låt mig också inledningsvis passa på att hälsa Beatrice Ask välkommen som ny skolminister. Jag ser fram emot många och intressanta debatter.

Herr talman! Nu har borgerligheten infört ett högerstyrt dubbelkommando över utbildningspolitiken. Högern har i många år ägnat sina krafter åt att förtala den svenska skolan. Man har påstått att den svenska skolan nedvärderat kunskaper och varit allmänt flummig. Det finns betydligt större skäl att angripa skolavsnitten i den borgerliga regeringsförklaringen för flum och luftpastejer än den svenska skolan.

Man talar allmänt om att vi under 90-talet skall få Europas bästa skola. Program skall utarbetas för att höja kvaliteten på skolans alla stadier. En ny läroplan med en tydlig kunskapsprofil skall utarbetas, betygen skall mäta kunskaper, kunskapskraven får inte eftersättas, osv., osv. – alla dessa upprepningar om kunskaper och kvalitet utan att man någonstans försöker definiera vad man menar med kunskaper. Men man fick väl inte plats med detta heller, för att nu anknyta till vår finansministers uttalande om karensdagarna. Man tycks däremot ha obegränsat med plats för allmänna formuleringar och vaga förhoppningar.

Vad menas t.ex. med Europas bästa skola? Säger man detta bara för att ännu en gång få nämna Europa? Eller ämnar moderaterna anordna Europamästerskap i Vi i femman nere i Bryssel med Ulf Dinkelspiel som svensk coach?

Nej, den svenska skolans kvalitet hänger klart samman med dess resurser och arbetsformer. Det handlar om arbetsformer som ger möjlighet att kunna analysera samband, reflektera och dra slutsatser. Det handlar om arbetssätt som ger självtillit och övar förmågan till samarbete. Det handlar om arbetsformer som lockar elevernas spontana nyfikenhet och deras beredskap att fatta beslut och ta ansvar. Sådant kan aldrig betygsättas eller vara föremål för ett EM.

Jag är mest bekymrad över vad som händer med de svaga eleverna vid det moderata systemskiftet inom skolpolitiken. Jag undrar vad som händer med dessa elever vid införandet av en skolcheck och flera betygssteg. Jag vill direkt fråga skolministern vad dessa elever har för glädje av att försöka köpa sin utbildning. De lär ju knappast vara så attraktiva för direktörerna som säljer utbildning i de moderata checkskolorna. Inte heller lär det glädja dessa elever om det finns flera betygssteg. De vet ändå att de trots egna betydande insatser alltid hamnar på den nedre halvan.

Visserligen har den nya skolministern drabbats av en senkommen insikt

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

om att det faktiskt kan vara ojämlikt med skolvavgifter. Skolvalet skall inte vara beroende av feta plånböcker, har hon så klokt påpekat. Men har Beatrice Ask någon förståelse för att alla elever kanske inte lyckas sälja sig själva på den moderata utbildningsmarknaden?

Färdriktningen förskräcker. Det verkar inte finnas tillstymmelse till omsorg om de svaga eleverna i den moderata skolpolitiken. De fick väl förstås inte plats. Vad som däremot fick plats är allmänna formuleringar om tolerans, samverkan och likaberättigande. Bakom sådana till intet förpliktande formuleringar kan man knappast med bevarad trovärdighet skylla på platsbrist. De svaga eleverna med koncentrationssvårigheter eller inlärningssvårigheter är dock vana att inte få plats. De kommer att få ännu svårare att få plats i den moderata framtidsskolan.

Ett tydligt belägg för detta var den moderata rapporten som presenterades i somras, där man sade, att om man tog alla pengar till skolan och lade ut dem rakt över, skulle man kunna minska klasserna. Logiken stämmer naturligtvis, men det innebär att det inte finns några extra resurser för dem som särskilt behöver. Ytterst handlar det om vår inställning till de svaga eleverna och om vilken människosyn och samhällssyn man har.

Jag vill i det här sammanhanget citera Ingemar Emanuelsson, som är professor i specialpedagogik i Göteborg:

"Faran med profilskolor, friskolor och hela privatiseringsvågen som finns i samhället i dag är att det handlar om ett val för vissa elever, men inte för andra. Det är aldrig bara kopplat till elevernas intresse, förmåga och fallenhet, utan också alltid till andra faktorer i elevernas bakgrund.

Det finns en stor risk för social snedrekrytering. Elever som inte har föräldrar som backar upp dem blir förlorare. Men den frågan är inte längre 'inne' i debatten."

Jag vill avsluta med det som förvånat mig mest i skolavsnittet av den borgerliga regeringsförklaringen. Det är att man inte där annonserar att staten återigen skall ta över ansvaret för lärarna. De borgerliga partierna var ju eniga om att beslutet var djupt olyckligt. Vi minns väl alla vilket elände kommunaliseringen beskrevs som från borgerligt håll. Det fanns ju ingen hejd på vilken olycka som beslutet innebar.

Om ni nu verkligen står fast vid den beskrivning som ni har gett av kommunaliseringen, gymnasiereformen, osv., varför lägger ni då inte fram förslag om att riva upp besluten? Men det vågar ni väl inte, därför att ert motstånd mot kommunaliseringen, gymnasiereformen och lärarutbildningen var inget annat än politiska piruetter.

Då finns det inget annat att säga om detta än det som vi säger hemma i Värmland: Vassvälling var vad de lärare fick som ni hetsade mot de här besluten.

Anf. 4 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman, ledamöter av riksdagen! Regeringens mål är att Sverige under 1990-talet skall skapa Europas bästa skola. I arbetet med att förnya och förändra Sverige utifrån de krav som framtiden ställer har skolan en nyckelposition.

I debatten påstås ibland att Sverige redan skulle ha nått mycket högt när

det gäller utbildningens kvalitet och bredd. Efter år av ständig utveckling och unikt stora satsningar ekonomiskt på utbildningens område kan man ju vänta sig att vi skulle vara särskilt framgångsrika.

Men verkligheten tyder inte riktigt på det. Visserligen har vi många bra skolor och utbildningar. Men det finns också mindre bra skolor och problem som inte lösts eller ens blivit erkända. Dessutom – och det är viktigt – satsar vår omvärld i dag på utbildning och forskning. Kunskapskraven ökar – liksom viljan att pröva nya vägar för att ge uppväxande och kommande generationer de bästa förutsättningarna inför framtiden.

Till dem som ibland har beskyllt oss moderater för att svartmåla skulle jag därför vilja säga, att även om Sverige i dag skulle ha haft världens bästa skola så räcker det inte inför framtiden. Vi måste bli bättre, och jag är övertygad om att alla kreativa krafter, inte minst här i riksdagen, behövs om vi skall lyckas med detta.

Låt mig ge några exempel på den verklighet som vi har att hantera.

Blivande lärare får i dag stödundervisning i svenska.

Sjuksköterskestuderande klarar inte alltid mellanstadiets matematik.

För ungefär ett år sedan redovisades från universitetet i Göteborg att uppmot en tredjedel av eleverna på grundskolans mellanstadium inte får den undervisning i samhällskunskap och religionskunskap läroplanen förutsätter.

Lärarnas riksförbund har visat att en tredjedel av undervisningen i samhällskunskap och religionskunskap på högstadiet utförs av lärare som saknar utbildning i dessa ämnen. Vad gäller NO-ämnena är situationen något bättre: 25 % saknar utbildning i fysik och kemi. I historia saknar 20 % av högstadielärarna adekvat utbildning.

Många elever lämnar grundskolan med otillräckliga baskunskaper och mycket dåligt självförtroende.

Detta är oacceptabla brister i världens kanske dyraste skola.

Att det blir så här är inte lärarnas fel. Det är viktigt att framhålla. Lärarna har gjort och gör sitt bästa. Vad vi måste fråga oss är om de förutsättningar de arbetar under är rimliga.

Jag föreställer mig att det finns många skolor och lärare som skulle arbeta på ett helt annat sätt om de gavs friare händer. Det är den friheten vi nu vill skapa inom ramen för en skola som sätter allas rätt att växa i centrum.

De grundläggande principerna om samverkan, tolerans och likaberättigande ligger fast. Skolan skall väcka respekt för sanning och rätt, för människans egenvärde och människolivets okränkbarhet. Den personliga integriteten får inte kränkas. Allt enligt regeringsförklaringen. Detta är inte bara honnörssord, det är viktiga principer att slå fast.

Med den bakgrunden vill vi sedan skapa en ny valfrihet på skolans område. Genom att ge skolan en läroplan med en tydlig kunskapsprofil och införa ett system som innebär att de allmänna bidragen följer elevens val av skola, skapas förutsättningar för att driva skolor i olika former.

Det skall bli lättare att starta och driva fristående skolor. Lärare med egna

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

visioner och erfarenheter skall kunna driva skolor, och föräldrar skall kunna skapa skolor som de vill ha för sina barn, för att nu ta några exempel.

Hittills har de fristående skolorna varit beroende av starka organisationer eller föräldrar som är beredda att göra betydande uppförföringar för att låta barnen få den skolgång de önskar. Vi vill ändra på detta. Vi vill att alla skall kunna välja skola. Faktum är att jag egentligen vill att alla skall välja skola, kommunal eller fristående. Ett aktivt ställningstagande när det gäller barnens skolgång är ett sätt att öka intresset för skola och utbildning. Aktiva och engagerade föräldrar har positiva effekter när det gäller studieresultatet – och även när det gäller barnens fostran. Det gäller oavsett vem som är huvudman för den enskilda skolan.

I det här sammanhanget vill jag också säga att den systemförändring som nu pågår väcker frågor som måste besvaras. Jag har i massmedia tillskrivits en mycket bestämd uppfattning om skolvavgifter. Det har jag ingen. Däremot är frågan naturlig att ställa i en situation, dit vi kommer så småningom, där skolor med olika huvudmän blir helt jämställda ekonomiskt. Reglerna för tillståndsgivning, liksom hur skolorna i framtiden kontinuerligt skall synas utifrån dessa regler, är annat som kan behöva ses över – inte i syfte att uppställa hinder eller för att åstadkomma administrativt krångel, utan för att ge tydliga besked om vad som gäller. Regelverket skall inte lämna utrymme för tyckande i största allmänhet, men det skall vara så utformat att vi kan vara förvisade om att skolpliktiga barn garanteras god undervisning.

Läroplansarbetet är enligt min uppfattning en av de viktigaste uppgifterna det närmaste året. Låt mig i detta sammanhang bara säga att jag är något bekymrad över de direktiv läroplanskommittén har att arbeta med. Regeringen kommer att se över dessa utifrån de besked som bl.a. gavs i regeringsdeklarationen. För egen del har jag en strävan att göra läroplanen till ett viktigt dokument, som ger stöd och ledning till dem som arbetar i skolans vardag. Läroplanen får inte bli ett alltför flummigt dokument, som försöker gripa över allt som kan röra skolan. Det är betydligt viktigare att precisera vad som är viktigt och nödvändigt att prioritera.

En sådan viktig precisering gäller det faktum att vi går mot ökade internationella kontakter. I det läget är det nödvändigt att eleverna lär sig minst ett, men helst flera, främmande språk. Men de måste också lära sig att förstå vår egen kultur och andras kulturer. Det anknyter en del till de bekymmer som Lena Hjelm-Wallén tog upp och som jag kanske återkommer till senare.

En skola utan betyg som mäter kunskaper visar inte respekt för elevernas arbete. Resultaten måste värderas. Betygen ger stimulans och information. Det sporrar till nya insatser.

Så fungerar betyg som anger kunskap. Det relativa betygssystemet är nu antligen moget för skrotning. Det finns ett långt gånget arbete på det här området, och jag ser fram mot att ta del av de resultat som det leder till.

Riksdagen har också beslutat om stora förändringar av gymnasiet. I regeringsförklaringen anges att beslutet om att förlänga gymnasiets yrkesutbildning till tre år ligger fast. Men även här gäller att kraven på goda kunskaper inte får eftersättas. Regeringen kommer att föreslå åtgärder som förstärker undervisningen. Detta gäller särskilt språken, men även en del annat.

Avgörande för om skolan skall lyckas med sina uppgifter är att den har

tillgång till väl utbildade lärare. Regeringens uppfattning är att skolan behöver tillföras lärare som har djupare ämneskunskaper än de som ges i dag. Det är väl belagt att den lärare som har goda kunskaper också känner den trygghet som leder till ett gott arbete. Den säkerhet som kommer av goda kunskaper ger möjligheter att skapa de relationer till eleverna som behövs för att ge dem en god vägledning även i andra frågor än den rena kunskapsförmedlingen.

Ett förslag om en ny lärarutbildning kommer att föreläggas riksdagen. Avsikten är att den skall etableras parallellt med nuvarande utbildning. Ämnesutbildningen skall ges inom ramen för systemet med fristående kurser. En sådan utbildning kan startas mycket snart, och därmed kommer skolan att relativt snabbt få en nödvändig och viktig förstärkning.

Utöver behovet av en ny kompletterande lärarutbildning vet vi också att vi kan vänta oss en stor brist på lärare över huvud taget. Babyboom, sex-åringar i skolan, relativt stora pensionsavgångar, förlängda gymnasieutbildningar m.m. bidrar till detta. Jag är övertygad om att vi kommer att få ägna kraft här i riksdagen åt att fundera över hur vi möter det bekymret.

Herr talman! Skolfrågorna är många och viktiga. Flera ledamöter har tagit upp en del frågor som jag skall återkomma till och besvara något senare.

Anf. 5 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Visst finns det brister i svensk skola, Beatrice Ask. Men ni har ju under 1980-talet konsekvent biträtt vartenda förslag till nedskärning på skolans område, och det har inte skapat en bättre kvalitet i skolan! Det kan vi läsa rapporter om.

Ni talar om att matematikkunskaperna är dåliga. Men när vänsterpartiet föreslagit obligatorisk matematikundervisning rakt över i gymnasieskolan, inom alla utbildningslinjer och grenar, har moderaterna sagt nej. Förundransvärt!

Jag känner en tjej, vi kan kalla henne Kerstin, som går i grundskolan och som har några dolda handikapp. Förhoppningsvis kan en del av dem växa bort allteftersom hon blir äldre. Det är inget fel på intellektet hos Kerstin, men hon kommer ändå aldrig att komma över till den övre halvan. Då frågar jag mig: Vad visar i så fall betygen? Visar de att en del av de dolda handikappena har växt bort? Eller visar de att hon har blivit duktigare i skolan? Jag skulle inte vilja vara lärare och ge Kerstin betyg. Däremot skulle jag vilja vara lärare och ha en bra kontakt med hennes föräldrar – det är stimulerande att undervisa också Kerstin.

Vilken extra tilldelning, hur många hundralappar extra per termin, skall Kerstin kunna ta med sig på grund av sin 50–60-procentiga hörselnedsättning? Hur många hundralappar extra kan hon erbjuda den skola hon väljer därför att man där t.ex. måste byta ut gardiner som verkar störande på hennes koncentrationsmöjligheter? Frågorna hopar sig. Hur många hundralappar extra skall Kerstin få för att hon skall ha möjlighet att välja skolskjuts till den skola hon vill gå i? Hur många hundralappar extra per termin skall Kerstin få för att hon skall slippa gå upp alldeles för tidigt, om hon har möjlighet att ta en taxi, därför att hon behöver litet mer sömn än hennes skolkamrater i motsvarande ålder?

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

Det går inte att lägga ut bidrag till skolan som en jämn smet, Beatrice Ask. Det går inte. Vi är olika, och gudskelov för det!

Anf. 6 LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Vi har i Sverige en bra skola och en god utbildning. Vi har en välutbildad befolkning, och i förhållande till bruttonationalprodukten satsar vi mer än något annat land på skolan. Vår ungdomsskola hävdar sig väl vid internationella jämförelser. Grundskolan har hög standard, och det är dessutom en standard som är relativt jämn, också jämfört med andra länder.

Men det är klart att även det som är bra skall göras bättre. Det har den socialdemokratiska regeringen i hög grad arbetat med. Ett exempel på det är ju gymnasieskolans reformering. Jag vill verkligen välkomna att moderaterna och folkpartiet nu har givit upp sitt tidigare motstånd mot att göra de yrkesinriktade linjerna i gymnasieskolan treåriga, så att den viktiga kvalitetsreformen av gymnasieskolan faktiskt får genomföras.

Det som oroar är inte ambitionen att göra saker och ting bättre – det kan vi alla vara med om. Det som oroar är att regeringen när man har sagt det snabbt går över till att tala om privata alternativ. Den huvuduppgift som vi har som skolpolitiker måste ju ändå vara att göra den vanliga skolan bättre. Det är vår viktigaste uppgift. Men nu tycks man tro att bara man svingar med något slags privatiseringstrollspö så skall allting bli bättre. Det gäller grundskolan och andra skolformer, men det gäller också fria universitet – nu skall man privatisera universiteten. Per Unckel sade att han ser fram mot det med stor otålighet. Jag tycker snarare att det tyder på stor ogenomtänklighet.

Det är så lätt att även som minister ställa sig upp och bara kritisera vad som har varit. Ibland kan man då hamna i mycket underliga positioner. Den ”flummiga läroplan” som Beatrice Ask talar om är den läroplan som en borgerlig regering antog 1978 och som skrevs under av Britt Mogård. Jag menar att man skall vara litet varsam när man kritiserar vad som har varit och först och främst se på verkligheten.

Jag tror att vi kommer att få mycket diskussion om det här privatiseringstänkandet, och skolpengen är alldeles klart en åtgärd i den andan. Den reser en mängd svåra frågor, som Beatrice Ask inte på något sätt har kunnat svara på. Också lärarna är mycket oroliga för det. Jag vill be Beatrice Ask att läsa förra numret av Lärarförbundets tidning. Där visar man på den oron och på hur skolpengen kan försämra en god skola och försämra likvärdigheten i skolan.

Anf. 7 Statsrådet BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Lena Hjelm-Wallén, Claus Zaar och Björn Samuelson har alla tagit upp skolpengen men från olika aspekter. Det är två frågor som ställs. Den ena gäller oron för hur det skall gå för elever med särskilda behov om man inför ett generaliserat schabloniserat fördelningssystem av de offentliga bidragen. Den andra ställs av Claus Zaar, som ser det utifrån önskemålet om ökad verklig valfrihet för medborgarna.

Jag vill bara erinra om det beslut som riksdagen har fattat om statsbidragens fördelning. De statliga medlen skickar vi till kommunerna – de skall

fördelas och följa med eleverna. Det heter i beslutet också att de kommunala resurserna skall fördelas utifrån behov, ungefär på samma sätt som om skolorna hade varit kommunala, så att man får en skolpengsinriktning här.

Det pågår ute i kommunerna ett intensivt arbete med att hitta fördelningsnycklar som är riktigt bra. Det är ingen helt enkel uppgift. Hur gör man då med Kerstin, som Björn Samuelson talade om och som behöver en hel del extra insatser? Hur löser man det? Jag har en mängd idéer kring detta utifrån min kommunala erfarenhet, men det är i dag inte min uppgift att säga hur det skall se ut i detalj. Jag har mycket stort förtroende för kommunernas förmåga och engagemang när det gäller att ta vara på alla elevers intresse.

Det är dessutom inte, som en del tror, så att barn med särskilda behov inte skulle vara betjänta av att deras föräldrar har en möjlighet att välja en alternativ skola. Det finns i dag många exempel på barn som icke har fått den hjälp och det stöd som de har behövt i den vanliga skolan men som har kunnat få det i t.ex. en Montessoriskola. De föräldrarna har fått stora bekymmer med ekonomin i det gamla systemet. Det tror jag därför inte är någon större svårighet, men det är som sagt ett problem att hitta bra fördelningsnycklar. Men det är ett problem även inom det kommunala systemet.

Jag vill bara berätta att vi i Stockholm har tittat närmare på hur man har använt förstärkningsresursen på gymnasiet. Det var meningen med förstärkningsresurser att man verkligen skulle använda dem för att ge de elever som behövde särskilt stöd hjälp. Den utredningen visar att man nog har använt pengarna på ett mycket traditionellt sätt utan att egentligen vid varje läsår fundera över hur pengarna bäst skulle användas för att det skulle motsvara de ambitioner som var syftet med förstärkningsbidragen. Jag tror därför att det finns bekymmer med de här sakerna också inom det kommunala systemet.

Lena Hjelm-Wallén försöker säga att det nu pratas bara om privatisering – det är bara det som är intressant. Självfallet är det inte så. De allra flesta skolor här i landet är kommunala – jag är mycket väl medveten om det. Decentraliseringen och det ökade inflytande som föräldrar och andra får också i de kommunala skolorna tycker jag är mycket positivt. Jag vidhåller att jag önskar att varje förälder i det här landet aktivt skulle kunna ta ett ställningstagande om vilken skola, kommunal eller fristående, som man vill att barnen skall gå i. Jag tror att det är enda sättet att få de många att engagera sig för och i skolverksamheten.

Jag fick också en fråga om varför vi inte river upp kommunaliseringen, så stort väsen som vi gjorde av den. Formerna för denna reform lämnade mycket övrigt att önska. Nu är den genomförd, och nu gäller det att arbeta vidare på den. Man skall inte hålla på och schackra med den här typen av stora förändringar hur som helst. Nu får vi försöka reda ut det som inte redades ut innan kommunaliseringen genomfördes. Från moderat sida har det alltid funnits stort förtroende för kommunala politiker. Vi tror att vår uppgift i dag är att på statlig nivå reda ut de principiella frågor som ändå måste ställas i en mängd sammanhang på skolområdet.

Jag är inte alls oroad över hur vi skall klara av de handikappade eleverna. Jag tycker inte heller att betygen är ett stort bekymmer, vilket antydde här. Rätt utformade och rätt använda kan betyg tidigare än i dag faktiskt vara ett

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

stöd för elever som i dag inte syns och inte märks och som vi inte reagerar tillräckligt tidigt på så att vi kan förstärka deras studieresultat. Vi kommer säkert att återkomma till betygsfrågorna.

När det gäller läroplanen sade jag att den som vi har i dag är flummig. Jag är väl medveten om att Britt Mogård lade fram förslaget. Det här var inte riktat som en kritik mot någon speciell person. Det var avsett som kritik mot oss alla. Vi har en förmåga att av välvilja önska oss att vi skall lösa alla bekymmer samtidigt. Jag tror att erfarenheterna i dag säger att det inte fungerar. Vi måste nu försöka byta inriktning på arbetet, koncentrera oss, reda ut det som är mest väsentligt och se om inte det är bättre. Vi måste nog ta på oss en gemensam självkritik när vi går in i läroplansarbetet.

Anf. 8 LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag håller med Beatrice Ask om det senare. Jag tror att det hos oss politiker alltid finns en önskan – och att det också finns förväntningar på oss – att vi skall kunna klara allt, vilket vi faktiskt inte kan. Jag försökte beskriva ganska utförligt i SIA-propositionen hur det kan bli. Det gäller framför allt i skolsammanhang, eftersom så många förväntningar ställs på skolan. Man måste föra en dialog med lärarna och gå en balansgång mellan dem och de förväntningar på lärarna som skrivs in i läroplanen. Man får lära sig att leva med det stora gapet mellan verklighet och läroplan. Jag vill dock varna för att man snävar in läroplanen så kraftigt att det inte finns kvar några ambitioner och visioner. Då tror jag att det går illa.

Jag tänkte först att det är mycket av det Beatrice Ask säger som jag kan hålla med om. Men när hon sade att hon inte alls var orolig för hur vi skall klara de handikappade eleverna blev jag riktigt orolig. Den oron tror jag professionellt måste sitta i oss. Det finns alltid en risk att de handikappade, de svaga eleverna, hamnar utanför. Vi måste alla arbeta för att de inte gör det. Var orolig för detta, Beatrice Ask, det skulle jag vilja rekommendera.

Jag är glad över att Beatrice Ask inser riskerna och säger att ett generellt statsbidragssystem är ett problem. Det här problemet blir ännu större med en skolpeng. Det kommer att missgynna glesbygd och de kommuner som har mycket svaga elever och handikappade elever som behöver särskilt stöd.

Jag vill avsluta med några ord om lärarutbildningen. Jag läste att utbildningsminister Unckel sade att man skall införa en ny lärarutbildning för att vi skall få ner ämneskunskaper redan på högstadiet. Han sade vidare att man härigenom skall kunna rekrytera duktigt folk till läraryrket. Det är en ren oförskämdhet mot dem som i dag deltar i grundskolelärarutbildningen och dem som är lärarutbildade och är mycket aktivt verksamma i denna utbildning i dag.

Anf. 9 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Det var intressant att Beatrice Ask tog upp frågan om gymnasieskolan. Inom gymnasieskolan är statsbidragets konstruktion sådan att man egentligen inte har öronmärkta pengar till förstärkningsresursen. Den hade ni kunnat få leta länge efter. Det statsbidraget överensstämmer till viss del med det ultraförslag som ni har när det gäller skolpeng eller skolcheck. Det visar också att det finns en vanföreställning om att alla barn och ungdo-

mar är lika. Det är detta som är problemet, och problemet kan komma att förstärkas genom ert förslag om elevcheck.

För vår del handlar det om att ta ett politiskt, demokratiskt ansvar som utbildningspolitiker och överlämna detta till det som de professionella, lärarna, kan sköta. Vi har t.ex. föreslagit självförvaltande, självstyrande skolor, men med tydligt politiskt ansvar.

Resursanvändningen, Beatrice Ask, måste vi alltid övervaka som utbildningspolitiker. Vi, om inga andra, skall kunna ställas till svars av de elever och föräldrar som av olika anledningar skulle behöva extra resurser. Därför säger vi från vänsterpartiets sida – vilket jag vet inte är populärt – att en del elever faktiskt behöver mer resurser och att andra då kommer att få litet mindre. Detta ligger bl.a. till grund för den likvärdiga skola som vi vill arbeta för.

Ur Dagens Nyheter i dag refereras en bok som har getts ut i USA, "Politics, Markets, and America's Schools". Det är en mycket intressant artikel. Av boken framgår att det finns tre saker som avgör en elevs studieresultat. Det gäller för det första personlig begåvning. Jag har berört detta när det gäller dolda handikapp och hur man kan visa sin begåvning. För det andra gäller det skolorganisationen. Ett decentraliserat skolsystem som vi förespråkar, men med ett tydligt politiskt ansvar är till gagn. För det tredje har familjebakgrunden betydelse. Med familjebakgrunden följer naturligtvis också att vi är olika.

Anf. 10 Statsrådet BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! När det gäller de handikappade eleverna är det klart att man alltid har anledning att vara orolig för elever som har särskilda problem. Jag tycker dock att det är väsentligt att säga att frågan om skolpeng eller inte, inte utgör det stora bekymret. Problemet är faktiskt hur elever med särskilda behov över huvud taget skall få det de behöver. Jag har sett konkreta fall med elever som har varit rullstolsbundna som inte har kunnat fortsätta i privatskola. Man har tyckt att man inte kan ha handikappade i den skolan. Det hade varit en självklarhet om det hade varit en kommunal skola.

Det är faktiskt inte skolans huvudman som är problemet, utan det är hur man använder fördelningen mellan de vanliga barnen och de som behöver extra hjälp. Man får dela upp den här frågan i två delar när man diskuterar den. I dag bedrivs i kommunerna ett arbete med att hitta vettiga fördelningsnycklar som ger både handikappade elever och andra elever en valmöjlighet. Det tror jag är till gagn för alla.

När det gäller den nya lärarutbildningen skulle Per Unckel ha gjort uttalanden i DN som skulle vara en oförskämdhet mot nuvarande lärare. Det måste i så fall vara dumt uttryckt i tidningen. Det faktum att vi vill ha en annan lärarutbildning som komplement till den nuvarande innebär inte att vi underskattar de resultat som uppnåtts där, även om vi kritiserar utbildningen på en del punkter. Det finns faktiskt anledning att hitta en utbildningsform som suger upp också de studenter som inte från början ger sig in på en lärarutbildning. Vi vill ge utbildningen en tydligare form än hittills. Det är i dessa banor som vi arbetar för att utforma ytterligare en lärarutbild-

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

ning, och det tror jag är bra. Vi behöver nog hitta många kanaler tillbaka till skolan från den högre utbildningen för att få bra lärare framöver.

Så till frågan om studieresultat. Det har sagts att begåvning, decentralisering och familjeförhållanden är viktiga för att uppnå goda studieresultat. Det finns internationell forskning på det området som mycket tydligt visar att den kunskapssyn en skola präglas av har avgörande betydelse. Den är många gånger starkare än den sociala bakgrunden för elevernas resultat. Att tro på undervisningens förmåga att lyfta eleverna och att tro att lärare i samverkan kan hitta metoder för att nå goda resultat är väsentligt. Det finns en hel del arbeten utfört på detta område av Lennart Grossin. Den som tror att enbart de traditionella argumenten är de som gäller rekommenderar jag varmt att läsa vad han har skrivit.

Anf. 11 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman, ärade riksdagskolleger! När man är i detta hus har man svårt att låta bli att nämna den utsökta miljö vi befinner oss i. Skolmiljön står sig mycket slätt vid en jämförelse. Det gäller inte bara vid en jämförelse med denna med rätta unika miljö. De enda offentliga miljöer som möjligtvis är tristare, grådarkigare och skräpigare än skolans är miljön kring de allmänna kommunikationerna i våra storstäder. Vad är det egentligen för miljö vi bjuder våra barn och ungdomar? Om den bristfälliga skolmiljön skulle vara ett mått på hur vi värderar våra barn och skolor, då skulle de sannerligen hamna långt ner på en värderingsskala.

Värderingar överförs inte enbart – jag skulle vilja påstå inte främst – genom våra ord utan snarare genom våra attityder, våra handlingar och vårt sätt att vara. Inga är så känsliga för vad vi säger genom vårt sätt att vara som barn och ungdomar.

Frågan om det uppblossande främlingsföraktet i Europa och de extremistiska idéer som vinner gehör hos våra ungdomar, idéer som har kommit till uttryck i skolvalen, kan man tillskriva olika orsaker. Kanske är dessa historielöshet, trendighet, bristande kunskap eller en känsla av att den egna existensen är hotad genom en ökande arbetslöshet.

Skolan har naturligtvis ett mycket stort ansvar för att överföra värderingar som gör att man respekterar alla människor. Det håller jag helt och hållet med om. Men skolan lever inte i ett vakuum utan är mycket beroende av omgivningens reaktioner. Jag skulle vilja påstå att vi inte alltid med tillräcklig kraft har reagerat mot totalitära regimer på olika håll vilka har behandlat den enskilda lilla människan med ett stort förtryck. Den lilla människan har inte haft någonting att sätta upp emot systemet eller kollektivet. Miljontals människor har fått sätta livet till, och vi har bara orkat protestera när läget har varit som mest akut. Sedan har praktiska överväganden fått ta överhanden.

Skolans kvalitet måste höjas på alla stadier, konstateras det i regeringsförklaringen. Vår skola måste också bli bättre på att förmedla kunskaper. Jag vill påstå att vi i många hänseenden har en bra skola men ändå en skola med stora brister. Vi får fler och fler signaler om att undervisningen på våra universitet och högskolor inte står sig jämfört med den högre undervisningen ute i Europa. Om vi vill vara en ledande nation på utbildningsområdet måste

vi göra något radikalt åt detta. Jag påstår att vi inte hänger med utan håller på att halka efter.

En annan oroande tendens är att begåvade elever i många fall inte längre anser att det lönar sig att utbilda sig. Efter fullgjord militärtjänstgöring som vapenfri tog min son ett jobb som säljare. Efter bara någon månad tjänade han mycket mer än jag gör efter att ha varit lärare i 30 år. Jag är inte alls avundsjuk på honom, men detta är en farlig signal till att utbildning inte lönar sig. Han var nu klok nog att ändå använda sina insparade medel för att vidareutbilda sig, för tillfället i USA. Men det är kanske inte alla ungdomar som reagerar så.

Vi måste ge klara signaler om att utbildning lönar sig, även när det gäller pengar. Utbildning är själva grunden för att vårt samhälle skall kunna hänga med i utvecklingen på det näringspolitiska området och inom industrin och för att vi skall få den tillväxt som är nödvändig för de fortsatta sociala reformer som vi behöver i vårt samhälle.

De yrkesförberedande linjerna måste, efter en förlängning till tre år, utformas så, att de blir en möjlighet även för skoltrötta elever, inte en omöjlighet. Den risken finns nämligen. Vi är inte betjänta av avhoppare som ser sig som misslyckade individer därför att de inte orkat gå kvar det tredje året. Därför anser jag att det är nödvändigt att det kommer till stånd en lärlingsutbildning under detta tredje år och att denna utformas på ett praktiskt sätt, så att den upplevs som meningsfull, om vi nu skall ha detta tredje år.

Det finns nästan ingenting viktigare än att inspirera elever till en hållbar livsstil. Jag säger medvetet "inspirera", för en livsstil är någonting mycket personligt. Det betyder inte att den uppstår av sig själv. Här har naturligtvis hemmen en mycket stor betydelse. Föräldrarnas ansvar kan aldrig överbetonas. Men även lärare måste våga vara föredömen, måste våga tala om betydelsen av den livsstil man väljer för att få ett bra liv. Vad hjälper det om man går ut med mycket kunskaper, om man inte klarar livet, om man faller offer för droger och om man har en livsstil som gör att aids och HIV sprider sig i vårt land. Vi måste också våga vägleda våra ungdomar.

En bra skola förmedlar värderingar och kunskaper, och den inspirerar till en hållbar livsstil.

Anf. 12 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! För väldigt många är en utbyggd vuxenutbildning av stor betydelse. Det gäller särskilt oss 800 000 i yrkesverksam ålder som har kortare utbildning än nio år.

Vuxenutbildningen är viktig för människors personliga utveckling, för deras möjligheter att delta i samhällsarbetet och för deras chanser på arbetsmarknaden.

För oss socialdemokrater har det därför varit en prioriterad uppgift att satsa på vuxenutbildning. De flesta reformer har också kunnat genomföras med brett stöd i riksdagen.

Så var det när folkbildningen byggdes ut, då beslut fattades om att inrätta komvux och då vi fick vuxenstudiestöd och rätten till ledighet för studier.

Under den senaste socialdemokratiska regeringsperioden har anslagen till vuxenutbildningen ökat mer än prisutvecklingen. Det har blivit nya folkhög-

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

skolor, och man har genomfört viktiga reformer för såväl folkbildningen som den kompetensgivande vuxenutbildningen.

Men under samma tid har främst moderaterna riktat ständiga attacker mot vuxenutbildningen. Förslagen till nedskärningar har, i dagens penningvärde, rört sig om över en halv miljard kronor per år.

Om det hade satsats omkring 5 miljarder kronor mindre de senaste nio åren, hade tiotusentals kortutbildade, som har deltagit i vuxenutbildning, inte haft den möjligheten. Så skulle det ha varit, om moderaterna hade haft makten. Frågan är: Hur blir det nu?

Vid beslutet om det nya statsbidragssystemet för kommunernas skolkostnader hade moderaterna lägre anslag till komvux i sitt beräkningsunderlag. Jag menar att moderaterna därvid har givit negativa signaler om vikten av att satsa på komvux. Resultatet ser vi nu i form av förslag till nedskärningar i kommunerna. Vi har kunnat läsa om att borgerliga politiker i Linköping talar om nedläggning av komvux gymnasiedel.

Vad säger Beatrice Ask? Är hon beredd att försvara det som står i skollagen, 11 kap. 17 §: "Kommunerna skall erbjuda gymnasial vuxenutbildning."

Moderaternas ointresse för vuxenutbildning märks också tydligt av vad vi har kunnat läsa, eller rättare sagt inte har kunnat läsa, under de senaste veckorna. I regeringsförklaringen nämns inte vuxenutbildningen med ett ord.

Jag har också läst många intervjuer med skol- och utbildningsministrarna. I Lärarnas Tidning och Skolvärlden finns flera sidor med snygga bilder och många synpunkter, men inte ett ord om vuxenutbildning. Utbildningsministrarna har inte haft ett ord att säga om kortutbildades rätt till utbildning, inte ett ord om behovet av livslångt lärande. Jag tycker att denna tystnad talar sitt eget tydliga språk.

Frågan inför den här debatten var om Beatrice Ask tyckte att det var värt att ta upp vuxenutbildningen. Nu vet vi. Inte ett ord blev sagt. Kan Beatrice Ask ändå inte gå upp i en replik, så att vi får höra om hon kan säga ordet vuxenutbildning.

Jag hade också tänkt fråga folkpartiets och centerpartiets företrädare om moderaternas inställning till vuxenutbildningen nu har accepterats av deras partier och blivit regeringspolitik. Men nu har både Carl-Johan Wilson och Larz Johansson, som stod på talarlistan, strukit sig. Jag undrar just varför.

Men tro inte att det kommer att vara tyst om vuxenutbildningen i fortsättningen. Jag kan lova alla kortutbildade att ni inte kommer att sakna företrädare här i riksdagen som hävdar era rättigheter och möjligheter. Vi socialdemokrater anser nämligen att en omfattande vuxenutbildning av god kvalitet är utomordentligt viktig, inte minst nu i en period av snabb samhällsutveckling.

Anf. 13 Statsrådet BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Man törs nästan inte säga att komvux inte fick plats. Då blir man väl beskylld för att vara ointresserad.

Den kommunala vuxenutbildningen är mycket väsentlig. Inte minst med tanke på det arbetsmarknadspolitiska läge som råder är det alldeles nödvän-

digt för väldigt många att komplettera brister på vissa områden eller förnya sina grundkunskaper, vilket det många gånger kan handla om.

Det är riktigt att vi moderater i många omgångar har lagt mindre pengar på komvux än vad en del andra partier har gjort. Det har vi gjort därför att vi är ett parti som hushållar med pengarna och som vet att vi inte har hur mycket som helst att göra av med. För oss har det varit och är så, att vi prioriterar ungdomsskolan före vuxenutbildningen. Det betyder inte att vi inte anser att vuxenutbildningen är väsentlig.

De närmaste åren kommer vi att få arbeta rätt mycket med att hushålla med resurserna och se vilka samordningsmöjligheter vi hittar. Genom min kommunala bakgrund har jag en hel del goda erfarenheter av vad man kan åstadkomma genom att samordna kommunal vuxenutbildning och gymnasieskola. Jag har också förstått, utifrån de föredragningar jag har hunnit ta del av, att det finns en hel del kloka tankar och synpunkter på detta område. Samordning är en väg som jag tror att vi kommer att tvingas att gå.

När det gäller vuxenutbildningen i övrigt kan man konstatera att det finns en del skillnader mellan olika delar av landet. Behovet av och förekomsten av olika utbildningsalternativ varierar ganska kraftigt. Jag har inte någon bestämd uppfattning om vilka slutsatser man skall dra av det. Men jag tror att det är viktigt att säga att de skillnaderna faktiskt finns. Vi får återkomma till vuxenutbildningen mer i detalj så småningom.

Anf. 14 INGVAR JOHNSON (s) replik:

Herr talman! Jag är ledsen att behöva säga att detta inte var speciellt hoppgivande för de vuxenstuderande. Inte ett ord om signalerna från regering och riksdag till kommunerna, inte ett ord om kommunernas skyldighet att bedriva vuxenutbildning även på gymnasial nivå.

Jag tycker att det är mycket intressant när Beatrice Ask talar om dagens arbetsmarknadsläge. Första veckan i juni månad röstade faktiskt Ann-Cathrine Haglund och andra för att vi skulle satsa mindre på komvux det här året. Betydligt färre människor skulle alltså ha haft möjlighet till vuxenutbildning just den här hösten. Helt omedvetna var väl ändå inte moderaterna i juni månad om att vi var på väg mot en ökad arbetslöshet.

Sedan skulle jag också vilja ställa den fråga till Beatrice Ask som jag hade tänkt ställa till Larz Johansson och Carl-Johan Wilson: Har centern, folkpartiet och kds accepterat moderaternas bedömningar av vuxenutbildning? Det sades tydligt att "vi prioriterar ungdomsskolan". Prioritera måste man göra mot någonting, dvs. mot komvux. Det är ett lägre anslag till komvux som vi kan vänta oss när budgetpropositionen läggs fram i januari.

Anf. 15 Statsrådet BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! Jag tänker inte svara för vad andra partier har för uppfattningar. Men det är klart att vi inte har diskuterat igenom alla detaljer. Jag tror inte heller att vi själva i varje läge kan säga exakt vilken slutsats vi kan komma fram till eller hur stora resurser vi kan satsa på det ena eller det andra. Men jag tror att det även här i riksdagen, även hos socialdemokraterna, är så att det i ett trängt läge är den obligatoriska skolan och grundut-

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

bildningen av barnen som kommer att prioriteras. Sedan kan man alltid göra olika bedömningar när man kommer i ett sådant trängt läge.

De besparingar och annat som moderaterna har förordat har framför allt handlat om ökad samordning. Men det har också handlat om det faktum att det åtminstone i en del av våra större städer på komvuxsidan finns mindre effektiv organisation, om man så säger. Jag var med om att från Stockholm skicka in en begäran, som inte är behandlad än, om att vi skulle få ta ut en typ av anmälningsavgift. Ett stort problem när det gäller kostnaderna för kommunal vuxenutbildning i större städer är att det är stor diskrepans mellan anmälningarna och de som faktiskt kommer till undervisningen. Det skapar otroligt stora organisatoriska problem och kostar mycket, utan att det ger något mer till eleverna. Jag tror inte att någon, inte heller de som arbetar aktivt för bättre vuxenutbildning, är betjänta av att vi på olika håll har former som inte är effektiva och hushållar med våra resurser. Jag kommer att göra allt som står i min makt för att se till att vi använder resurserna så effektivt som möjligt.

Kvaliteten och inriktningen på komvuxutbildningen har jag inte några avvikande synpunkter på. Det är inte heller så att moderaterna någonsin har förordat att man skall ändra på kommunernas skyldigheter i detta avseende. Några sådana planer har jag i vart fall inte i dag.

Anf. 16 INGVAR JOHNSSON (s) replik:

Herr talman! När jag frågar vad de i regeringen ingående partierna tycker om vuxenutbildningen, får jag till svar att Beatrice Ask inte vet vad andra partier tycker. Det var ett mycket intressant svar från en representant i regeringen. Det kanske också är svaret på varför det inte i det omfattande regeringsdokumentet, som väl innehåller 600 rader text, inte fanns plats för en enda rad om vuxenutbildning. Det tror jag ändå inte. Jag tror att det beror på ointresse för vuxenutbildningen.

Det är ganska klart att moderaterna saknar en helhetssyn på utbildningspolitiken. Man talar om att grundskolan är viktig, likaså gymnasieskolan för ungdom. Sedan säger man att högskolan och forskningen är viktiga, men vuxenutbildningen är inte viktig, inte någonting att prioritera. Den brist på helhetssyn som man har beror på att framför allt moderaterna har så litet korttidsutbildade människor i sin väljarbas, att de har väldigt liten verklighetsförankring därvidlag och inte vet hur korttidsutbildade upplever sin situation. Det handlar också om en brist på förståelse för vilka behov vi har i det här landet. Om vi skall klara industrins framtid är det inte en oviktig fråga att de som har fått en kort utbildning ges möjligheter att komplettera och skaffa sig nya kunskaper.

Jag måste säga att jag ändå hoppas att intresset från den nya regeringen skall visa sig vara något större än vad de moderata ministrarna har visat de 14 första dagarna. Det hoppas jag för de korttidsutbildade vuxnas skull, så att de kommer att få möjlighet till studier i framtiden.

Anf. 17 LIISA RULANDER (kds):

Herr talman! Statsrådet Beatrice Asks inlägg var i stora delar en frisk fläkt, och jag önskar henne lycka till i fortsättningen.

Under de senaste månaderna har de svenska minoriteternas behov blivit ifrågasatta gång på gång. Att hemspråksundervisningen ställs mot äldre vården, såsom Ian Wachtmeister har gjort, är djupt olyckligt. Man behöver bara lyssna på Claus Zaar, också från Ny Demokrati, för att förstå hur det kommer sig att kvaliteten på hemspråksundervisningen är så ojämn från skola till skola. Kanske även svensk och engelsk undervisning i grundskolan, Claus Zaar, kan flyttas över till svensk-engelska vänskapsföreningen, då pengar frigörs till högre undervisning, på samma sätt som ni menar att hemspråksundervisningen kan platsa i invandrarföreningar. Jag bara undrar: Vart tog det sunda förnuftet vägen?

Det är väsentligt att man värnar om de äldre invandrarna, att de får sina behov tillgodosedda. Det är därför vi måste värna om hemspråksundervisningen.

Med stigande ålder uppstår nya problem som har med just åldrandet att göra, t.ex. att minnet sviktar. Det sist inlärd språket kan försvinna, och människor som tidigare har varit verbalt aktiva förlorar mycket av sina sociala kontakter, därför att deras omgivning inte förstår vad som drabbat personen. Därför är det viktigt att det finns tvåspråkig personal att tillgå, särskilt inom vårddyrkena.

Hemspråket, modersmålet, har stor betydelse för en persons utveckling och kulturella identitet. Lika viktigt som det är att bli förstådd inom vården är det att få lära sig sitt modersmål och sitt lands kultur från grunden som barn. Ett sätt att få bekräftat att det är legitimt att vara invandrare är att man får en vettig hemspråksundervisning.

Men hemspråksundervisning och svenska som andra språk, som naturligtvis båda måste följas åt, kan inte bara ses som en språklektion. I ett verkligt utbyte av ett språk måste man också väva in den kulturella betydelse som orden innehar. Varje nyans går inte att utläsa ifrån ett lexikon, det måste upplevas från grunden. Här är skolan ett utmärkt instrument för att föra över positiva normer och värderingar från vår kultur även till invandrarna. Om vi inte ger invandrarungdomarna en rejäl chans att bekanta sig med både sin och vår kultur redan i skolans värld, var skall de då få chansen?

Det är angeläget att komma ihåg att valet av undervisning i föräldrarnas hemspråk skall avgöras av hemmet och inte av skolan. Alla vill inte ha hemspråksundervisning. Denna valfrihet bör naturligtvis också gälla undervisningens förläggning tidsmässigt – om eleven skall ha denna undervisning inom den ordinarie timplanen eller i en utökad timplan. Det finns behov av att höja både den pedagogiska och den ämnesmässiga kompetensen hos invandrarlärare. Om nämligen hemspråksundervisningen kan bidra till goda relationer mellan barn och föräldrar under några generationer, är det väl värt priset, och bidrar dessutom till en god integrering i det svenska samhället.

Den hemspråksundervisning som pågått ett antal år börjar nu ge utdelning och visa resultat. Allt fler invandrarungdomar talar dels perfekt svenska, dels är mycket kunniga i föräldrarnas modersmål. De har fått anställningar och uppdrag inom biståndsprojekt och exportföretag. När vi nu går mot en allt större internationalisering även i Sverige finns det behov av språkkunniga personer både inom landet och i kontakterna med andra länder. För att

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

uttrycka det litet ekonomiskt: Sverige behöver personer som talar ”de nya marknadernas språk”.

Därmed vill jag påstå att hemspråksundervisningen rent av kan bli en nationell tillgång på lång sikt. Både i biståndsprojekt och i exportindustri, liksom inom utrikesförvaltningen, behövs personer med goda språkkunskaper.

Herr talman! Det jag hittills sagt gäller alla invandrare. Men jag skulle vilja lyfta fram en speciell grupp invandrare som utgör majoriteten av invandrare i Sverige, nämligen den finska gruppen.

Antalet finstalande i Sverige är i dag nästan lika stort som antalet svenskspråkiga i Finland. Det finns en hel sverigefinsk infrastruktur med finskspråkiga föreningar, kyrkor, idrottsklubbar och andra organisationer. Det finska språket kommer inte att kunna raderas ut i Sverige! Trots att så många brukar finska i den svenska vardagen – även ett ökande antal finskspråkiga företagsledare – finns ändå risken att finskan i Sverige blir ett subkulturspråk med låg status, om inte det finska språkets ställning i Sverige förstärks.

Många finstalande föräldrar känner en stor otrygghet när det gäller barnens undervisning. Det finns ingen fast planering att ta ställning till. Klara regler för kommunernas skyldigheter skulle skapa en bättre balans, så att det underlättar flyttningen mellan länderna utan oro för barnens utbildning.

Det är därför med tillfredsställelse som jag noterat att hemspråksundervisningens värnande har skrivits in i regeringsförklaringen. Det är angeläget att också kommunerna får sådan information, att verklig valfrihet kan skapas för de föräldrar som önskar hemspråksundervisning för sina barn.

Herr talman! Vi kristdemokrater anser att undervisning på och i invandrarspråk inte skall ses som i huvudsak ”invandrarundervisning” utan som kulturundervisning för en svensk minoritet.

Anf. 18 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Det var ett mycket bra, mycket insiktsfullt anförande som vi har hört. Jag kan instämma i vartenda ord. Jag tackar ärligt för det anförandet. Men jag hoppas också att insikten finns att ni kristdemokrater nu har satt er i en regering som utsett två ministrar på utbildningssektorn från moderata samlingspartiet, som så sent som i våras var berett att acceptera en nedskärning av anslagen till just hemspråksundervisningen med 300 milj.kr. Det blev inte så, utan det blev en nedskärning rakt över sektorsbidraget till skolan. Vi kan nu se att denna nedskärning framför allt har drabbat hemspråksundervisningen. Vi från vänsterns sida sade att detta skulle bli resultatet, och nu ser vi resultatet.

Min fråga till er kristdemokrater är: Är ni beredda att arbeta för att dessa pengar återförs till sektorsbidraget till skolan, så att vi kan få en bra och kvalitativt god hemspråksundervisning i skolan igen, med de värden som vi här har fått höra från kristdemokraterna att denna undervisning har och som vi från vänstern instämmer i? Är ni beredda att återföra dessa medel så att vi kan förhindra att vi frånhänder oss denna kompetens på det sätt som nu sker i skolan, nämligen att hemspråkslärare sparkas?

Anf. 19 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Liisa Rulander angrep kraftigt min syn på hemspråksundervisningen. Men detta är inte enbart min syn, utan det är en syn som genomsy-

rar en utredning om invandrarundervisningen i grundskolan, som är en revisionsrapport från riksrevisionsverket. Det var denna rapport som gjorde mig orolig när jag såg hur man fördelar medel. Jag nämnde tidigare att kostnaden för invandrarundervisningen uppskattades i rapporten till en miljard kronor.

Mitt förslag bygger på kontakter under hela valarbetet med invandrare, som talat med mig och undrat om man kan hitta andra metoder än de nuvarande. Det är dessa invandrare, verklighetens folk, som har föreslagit att man skall börja se på en variant, där invandrarföreningarna kan delta aktivt. Då kan de kulturella sambanden överföras, samtidigt som det skapas bra kontakter. Det är därför som detta förslag har lagts fram, och jag hoppas att jag får någon synpunkt på detta från skolministern.

Anf. 20 Statsrådet BEATRICE ASK (m) replik:

Herr talman! I regeringsdeklarationen slås det fast att hemspråket skall värnas. Det är min tolkning och uppfattning att detta är en fråga om kvalitet, och inte i första hand en fråga om mer pengar – om nu vänsterpartiet trodde det.

De förändringar som man under den förra mandatperioden beslutade om på statlig nivå menar jag var riktiga. Vi måste ha en vettig resursanvändning. Det finns ju läsningar som har medfört att det runt om i landet har varit en väldigt konstig organisation på hemspråksundervisningen. Lösningarna var inte alltid så lyckade. Det kunde vara gruppstorlekar på 1,2 elever per lärare i en situation där man på en del håll faktiskt tvingades att ha mellanstadieklasser med fler än 30 elever per lärare.

Man måste se till att det blir en ändring, och det har man gjort genom det beslut som har fattats. Eftersom statsbidragen har dragits ned, är det kommunerna som tvingas genomföra denna förändring, vilket är fullt möjligt utan att någon enda elev går miste om den undervisning som han/hon efterfrågar och behöver.

I många fall har organisationen och det sätt på vilket hemspråksundervisning har bedrivits i den svenska skolan varit till skada för invandrarelevorna. Ta bara detta med kollisionerna med andra lektioner! Det är fullständigt omöjligt för lärare och elever att få ett ordentligt arbete utfört när eleven stup i kvarten skall gå på någon annan lektion. Detta bidrar också till att hemspråket på något sätt blir besvärligt i skolans verksamhet, i stället för att vara den tillgång, det stöd och den kraft som hemspråksundervisningen skulle kunna vara. Så kommer det nog att bli med de förändringar som pågår.

Men jag vet att det finns många föräldrar, hemspråkslärare och andra som är oroliga. Det finns också en referensgrupp tillsatt med invandrarorganisationerna representerade. Denna grupp kommer att följa upp litet grand vad som har hänt. Vi måste bara se till att gruppen får en ordförande. Den förra ordföranden har slutat som statssekreterare, så vi måste följaktligen hitta någon ny. Det är nu viktigt att följa vad som sker ute i kommunerna och värna om kvaliteten på hemspråksundervisningen.

När det gäller invandrarundervisning, och då inte bara hemspråk utan också svenska som andra språk och mycket annat, handlar det inte bara om invandrabarnen och deras möjligheter att få en bra skolgång. Det handlar

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

också om alla oss andra. Flera av de tidigare talarna har t.ex. varit inne på detta med främlingsfientlighet.

Skolan måste ses som en helhet. Vi skall ägna mycket tid och intresse åt internationaliseringen, och i denna ingår att ta vara på de resurser som invandrareleverna utgör.

Jag vill bara påminna om att jag i mitt inledningsanförande nämnde två problem som hänger ihop med detta, nämligen att en tredjedel av dem som i dag undervisar i samhällskunskap saknar utbildning för ämnet och att 20 % saknar utbildning i historia. Det är svårt att skapa en kulturell medvetenhet och att i skolarbetet kunna ge den rätta bilden mellan invandrabarn och andra barn om man saknar denna utbildning.

Problemet måste ses som en helhet. Vi kan inte enbart se på antalet hemspråkslärare, även om det är nog så viktigt. Regeringen är fast besluten att arbeta med denna fråga. Jag vet också att det finns många i regeringskretsen som skulle vilja göra någonting litet extra för den finska gruppen, som faktiskt är mycket stor, men att de inte vet riktigt hur de skall gå till väga.

Anf. 21 LIISA RULANDER (kds) replik:

Herr talman! Jag vill först till Björn Samuelson säga att jag gärna ställer mig bakom det svar som statsrådet Beatrice Ask har lämnat genom sin replik.

Jag är inte det minsta rädd för att inte också våra önskningar kommer att uppfyllas med den nya regeringen. Det handlar om vettig resursanvändning med de små medel som finns att förfoga över, och så gör det även i dag.

Kommunerna har inte alltid använt pengarna rätt. Vi vill höja kvaliteten, inte kvantiteten. Jag är helt övertygad om att det finns många olika sätt att gå till väga för att resultatet skall bli bra, men det måste finnas en insikt hos alla berörda om att det behövs en förändring.

Till Claus Zaar vill jag säga att jag är medveten om att Ny Demokrati står bakom den åsikt som han har hävdat här i dag. Det oroar mig verkligen. Den verklighet som Claus Zaar talade om är den verklighet som jag också tog upp. Alla vill inte ha hemspråksundervisning. Vad jag och vi kristdemokrater talar om är valfriheten och möjligheten att kunna välja att få behålla sitt språk och sin kultur, om man upplever det som viktigt. Någon gång söker man ändå sina rötter, och det skall vi inte förvägra de ungdomar som kommer hit och har möjlighet att göra det. Verkligheten kan se olika ut beroende av hur vi ser på den. Men min verklighet ser likadan ut, medan någon annan med en annorlunda utgångspunkt inte kan se min verklighet. Det är mycket viktigt med valfrihet, även inom detta område.

För att markera hur mycket detta med hemspråk och valfrihet betyder vill jag säga ytterligare en gång att undervisning på och i invandrarpråk i huvudsak inte skall ses som invandrarundervisning utan som kulturundervisning för en svensk minoritet. Det borgar för ett gott samarbete på arbetsplatser och också ute i världen när vi möts på olika områden.

Anf. 22 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Vi får väl se framöver, Liisa Rulander, vad denna nedskärning på drygt en kvarts miljard kommer att medföra för hemspråksundervisningen. Vi har ännu inte sett något resultat.

Jag vet inte riktigt vad jag skall säga om Liisa Rulanders replik. Det är lätt att säga "tulipanas", men det är svårare att åstadkomma en.

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

Anf. 23 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Jag hoppas att vi i detta sammanhang får se en valfrihet. Det är valfrihet som vi strävar efter. Sedan får man finna olika metoder. Det får inte fortsätta på det sätt som beskrivs i den rapport som jag hänvisade till. Hela rapporten genomsyras av en besk kritik mot den nuvarande invandrarundervisningen.

*Allmänpolitisk
debatt*

*Utbildnings-
frågor*

Anf. 24 LIISA RULANDER (kds) replik:

Herr talman! Till Björn Samuelson vill jag säga – jag var kanske inte tillräckligt tydlig i mitt inlägg – att vi kristdemokrater självfallet kommer att arbeta för att de önskemål som jag här i dag har uttalat skall uppfyllas. I dessa önskemål har jag naturligtvis mitt parti bakom mig.

Också jag har läst den rapport som Claus Zaar talade om. Men såvitt jag förstår är det utifrån denna rapport som man har dragit ned på anslagen. Man anser att de är tillräckliga, men det finns mycket annat som man kan göra för att uppnå en verklig valfrihet.

Andre vice talmannen anmälde att Björn Samuelson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 25 BERIT OSCARSSON (s):

Herr talman! Jag tänkte tala om folkbildning och vill passa på tillfället att hälsa Beatrice Ask välkommen att handha just sådana frågor. Det är min förhoppning att folkbildningsfrågorna kommer att stå högt på dagordningen när det gäller både vuxenutbildning och demokratifrågor, som ju folkbildningen tangerar.

Demokrati och folkbildning är nära förbundna med varandra. Den breda medborgerliga bildningen, förmedlad och utvecklad i studiecirklar och på folkhögskolor, är grundbulten för vår demokrati.

När riksdagen efter andra världskriget beslöt om nya och mera förmånliga statsbidrag till folkbildningen var det för att stärka demokratin. Hitlers Tyskland var i färskt minne. Sådana rasistiska tendenser förekom även i Sverige. Då blev resultatet att man skulle stärka folkbildningen. Folkbildningen behövdes som motkraft till de antidemokratiska krafter som då fanns.

I dag finns det rasistiska tendenser. Vi kan konstatera att gamla rasistiska organisationer växer och nya bildas. Nu finns det därför anledning att åter stärka folkbildningen på samma sätt som riksdagen gjorde 1947.

Informationen och kunskapen om samhället och demokratin sprids i dag mest via massmedia. Massmedia ger människor information om politiken genom många gånger ytliga och glättiga bilder, som är inriktade på ett fåtal. Gäller det politik får vi oftast se partiledarna. Den lokala mötesplatsen blir därför allt viktigare, en mötesplats där balansering, fördjupning och breddning av diskussionen kan ske. Det är studiecirkeln naturliga och viktiga roll.

Det finns också tendenser till en elitistisk demokratisyn. Opinionsbild-

ningen med en sådan syn vänder sig till de välutbildade som har arbete och bostad och som är friska. De som har fått minst ställs utanför. De är inte intressanta, och de syns inte. Det kallar vi ibland för tvåtredjedelssamhället. I ett sådant samhälle kan odemokratiska rörelser lätt vinna framgång.

Demokrati får inte ses enbart som att gå och rösta vart tredje år. Demokrati måste genomsyra allt. Människorna måste vara delaktiga i samhällsarbetet också mellan valen.

Maktutredningen konstaterar att medborgarnas förväntningar på inflytande stiger snabbare än det faktiska. Folk känner vanmakt.

Det är därför viktigt med levande folkrörelser. Folkrörelserna har betytt och betyder mycket för svensk demokrati. En försvagning av aktiviteterna i de ideella folkrörelserna – och i de politiska partierna – innebär en försvagning av vår demokrati. Det fria bildningsarbetet har här en stor betydelse för att vi skall kunna fördjupa och ge liv och innehåll åt demokratin.

Det finns alltså stora utbildningsklyftor, som Ingvar Johnsson nyligen talade om. Satsningarna på vuxenutbildningen är bra, men det är fortfarande svårt att nå dem som har fått minst. Historien kan lära oss att folkbildningen alltid har betytt mest för dem som fått kort utbildning, dem som har låga inkomster eller som har dålig tillgång till stimulerande kulturupplevelser. Folkbildning betyder helt enkelt ökad rättvisa.

Det finns alltså stora uppgifter för folkbildningen även i framtiden. Låt mig nämna några områden som folkbildningen måste ta sig an.

Det skall ju snart bli en folkomröstning om EG. Vad vet vi egentligen om denna viktiga fråga? Här kan folkbildningsorganisationerna bidra till att många människor får kunskap och därmed kan ta ställning bättre.

Miljön är en annan fråga. Alla måste ställa upp för ett miljövänligt samhälle, men var finns grunden för det bredare folkliga engagemanget? Dagens specialistagerande måste breddas. Därför behövs folkbildningen.

Så skulle jag kunna fortsätta och ta exempel från fler samhällssektorer. Låt mig få ta ytterligare ett exempel. Var skapas det förståelse för invandrar-kulturerna? Vi talar om ett mångkulturellt samhälle, men är det så i den meningen att det är levande och alltmänt accepterat? Inom studieförbunden förekommer ett ovärderligt arbete för att nå detta mål. Av inte minst demokratiskäl måste detta arbete stärkas.

Folkbildningen har nyligen fått ett ökat ansvar. Den socialdemokratiska regeringen har lagt ut kursen. Nu skall vi hålla fast vid den kursen, men vi skall fundera över tempot. Tempot måste ökas för att den tänkta utvecklingen inte skall bli upphunnen av en annan, odemokratisk och oönskad. Jag är orolig med tanke på moderaternas tidigare agerande när det gäller vuxenutbildning och folkbildning. Det är viktigt för demokratin och för rättvisan att vi får en stärkt folkbildning.

Kulturfrågor

Anf. 26 ANNE SÖRENSEN (nyd):

Herr talman! Det är min förhoppning att det faktum att kulturen hamnat under rubriken "Övrigt" på talarlistan för den här debatten inte är signifikativt för riksdagens inställning till kultur.

Det talas i regeringsförklaringen om att stödet till ett fritt och vitalt kulturliv är angeläget. Då är min fråga: Hur angeläget? Visserligen nämns att kulturarvet skall värnas och att den svenska kulturen får ökad betydelse när vi närmar oss Europa. Men hur mycket är regering och riksdag beredda att satsa på kulturliv under den uppenbara lågkonjunktur som vi befinner oss i?

I kulturlivet finns gemenskap och upplevelser, underhållning och avkoppling, men också allvar och samhällskritisk granskning. Det är med en stark kulturell identitet som vi bör möta Europa, ett Europa där man på de flesta håll har insett att 90-talet tillhör kulturen och satsar därefter.

Det borde därför vara på sin plats att snarast se över både fördelningspolitiken och de stora belopp som i dag ligger bundna i tjänster, lokaler och till viss del onödiga omkostnader. Transferering och onödig byråkrati bör undvikas och skattemedel i största möjliga utsträckning gå direkt till mottagaren. Staten måste också tillsammans med de olika kulturinstitutionerna sträva efter ett effektivt utnyttjande av resurserna i förhållande till utsatta mål. Det är angeläget att i större utsträckning anpassa kulturutbudet till vad som efterfrågas. Gör marknadsundersökningar om publikens förväntningar beträffande kulturutbudet.

Det är också dags att avpolitisera kulturlivet i Sverige.

En av kulturpolitikens viktigaste uppgifter är att stödja det som har värde men inte kan komma till stånd på marknadens villkor. Därför bör staten, som hittills, sörja för basresurserna i de statliga kulturinstitutionerna, men enskilda och näringslivet bör i större utsträckning uppmuntras att stödja kulturlivet, genom inrättande av fonder, direkta bidrag eller sponsring. Regler för sådana initiativ bör därför ses över, inte minst för mecenatskap. Om det vore tillåtet att göra avdrag för välgörenhet är jag övertygad om att många privata initiativ skulle tas. Det är genom samspel mellan ideellt arbete, den kommersiella marknaden och statliga eller regionala insatser som vi kan garantera kulturpolitisk mångfald och frihet.

Från Ny Demokratis sida är vi naturligtvis införstådda med att det inte finns några dolda kassareserver att ösa ur när det blir tal om ökade anslag till kultur och folkbildning. Men jag vill samtidigt påpeka att de kostnader som kulturen utgör är försvinnande små i den totala statsbudgeten. Det är alldeles för enkelt att hänvisa till att det statsfinansiella läget inte medger ytterligare utgiftsökningar. Varför inte ge kulturen ett dubbelt anslag och börja tala om kultur som en tillväxtfaktor och investering, i både livskvalitet och statskassa. Halvmesyurer eller snålhet skapar nämligen aldrig resultat eller kreativitet. Det måste visas en tydlig vilja från regering och riksdag mot Kultursverige och det svenska folket att kulturen har en vital betydelse i vårt samhälle.

Det handlar om att från statsmakten inleda en omfattande dialog med kulturlivet och uppmana till en större uppslutning kring kulturen över hela landet, inte minst för att uppmuntra kulturinstitutionerna att mer effektivt tävla om uppmärksamhet och göra de regionala satsningarna framgångsrika och, sist men inte minst, tillsammans med lämpliga samarbetspartner utnyttja den ekonomiska potential som kulturen har.

Det finns i Europa ett flertal exempel där ansenliga ekonomiska satsningar på kultur har visat sig medföra regionalpolitisk tillväxt, inte minst för

näringslivet på plats. I Frankrike och Tyskland har t.ex. en satsad franc eller D-mark givit mer än det dubbla tillbaka, främst i form av skatter. Det har också bidragit till minskad arbetslöshet och en ökad turistnäring. Kultur skall självfallet ha ett egenvärde, men det kan knappast vara fel om subventioner förvandlas till lönsamma investeringar, som dessutom, ursäktat ordvalet i kultursammanhang, kan medföra dynamiska effekter. En välmående kultursektor medför nämligen, precis som en blomstrande turistnäring skulle göra, ett stort antal arbetstillfällen, inte bara för konstnärer och andra kulturarbetare. Och Sverige har en stor potential för kulturpolitiska satsningar.

Det är viktigt att den fria etableringsrätten för radio och TV snarast kommer till stånd. Den är en självklar rättighet i ett demokratiskt samhälle, men det är också en viktig och nödvändig faktor för spridning av kulturutbudet som i dag hindras av monopolets styrning, begränsade resurser och komplicerade regelverk.

Jag har här och nu ingen grund att kritisera Birgit Friggebo som kulturminister, som dessutom inte är närvarande, men det hade känts mer betryggande om kulturen hade fått en renodlad minister på heltid.

Den västtyske kulturforskaren Andreas Wiesand ställde för en tid sedan en mycket intressant och logisk fråga, som jag nu ställer till kulturministern: Måste först ekonomin fungera för att kulturen skall fungera, kan det inte många gånger vara tvärtom?

Låt oss värna om ett fritt och levande kulturliv, inte bara i ord utan också i handling. Låt oss stärka vår kulturprofil i det gränslösa Europa som vi är på väg mot.

Bostadsfrågor

Anf. 27 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Hur framtidens bostadsmarknad skall bringas att motsvara rimliga krav på valfrihet och rättvis fördelning är ett av de svåraste politiska problemen som vi står inför. Det är därför anmärkningsvärt att det inte har gjorts fler inlägg än mitt om bostadspolitik i den allmänpolitiska debatten.

Ungdomar och andra som står utan bostad kan inte betrakta detta faktum som annat än ett hån. Statsrådsplatserna gapar tomma i dag, och min vädjan blir: Skärp er nu politiker. Det är sådant här som skapar politikerförakt. Till min stora glädje har jag i alla fall noterat att 27 talare hade anmält sig för att tala om sociala frågor. Det är föredömligt, och jag önskar att det hade varit några fler här, eftersom det inte är särskilt mycket politisk debatt över denna fråga.

Att tala bostadspolitik under några minuter är som att sammanfatta bibeln på några rader. Jag skall i alla fall belysa något.

Den svenska bostadspolitik har körts in i en återvändsgränd, och vi måste sätta de bästa krafter vi har på att lösa problemen. Det kommer att bli mödosamt, och det kommer att ta tid. Men om man inte börjar nu kommer problemen att bli ännu större och omställningen ännu mer smärtsam.

Fakta som vi inte längre kan soppa under mattan är:

- att det finns en omfattande svart börs på hyresrätter,
- att folk hamstrar lägenheter medan andra, t.ex. ungdomar, står utan,
- att bostadsköerna är långa samtidigt som lägenheter står tomma och
- att våra ungdomar är praktiskt taget uteslagna från bostadsmarknaden i centralorterna.

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

Bostadsfrågor

I valrörelsen var jag ute på många gymnasieskolor och talade då om bl.a. ungdom och bostäder. Jag ställde ofta frågan hur många som är nöjda med dagens bostadspolitik. Av ca 5 000 ungdomar som jag då mötte var det en som var nöjd.

Även om det är tragiskt är det inte speciellt konstigt. I Stockholm med flera centralorter är ungdomar praktiskt taget uteslagna från bostadsmarknaden. I den mån de över huvud taget kan få en egen bostad är det nybyggda lägenheter i förort som står till förfogande. Dessa är som bekant de dyraste och kostar ofta dubbelt så mycket i hyra jämfört med liknande äldre, centralt belägna och därmed mer attraktiva lägenheter. Detta är ett ytterligare slag i ansiktet på ungdomen som ju är allas vår framtid. Det finns inga enkla lösningar inom bostadspolitiken, det skall jag villigt erkänna, men vi som är folkvalda måste ta itu med problemen.

När man ser tillbaka på de s.k. borgerliga åren är det inte många bostadspolitiska åtgärder man kommer ihåg. En sak kommer dock alla ihåg, friggeboden. Jag hade hoppats att här få se den person som var upphovet till den, dvs. Birgit Friggebo. Men vad blev det mer? Såvitt jag kommer ihåg rådde det närmast total handlingsförlamning på bostadsdepartementet under dessa år.

Jag räknar nu med att regeringen till att börja med kommer med förslag om:

- avreglering,
- skärpning av konkurrenslagstiftningen,
- avskaffande av flyttskatten,
- sänkning av löneskatter och moms,
- byggande av äldre bostäder och ålderdomshem,
- införande av bospande, där man åtminstone slipper skatta för inflation, och
- en riktig ungdomssatsning värd namnet, det är ungdomarna nu värda.

Om vi ser i backspegeln vet ju alla hur mycket byggpriserna och priserna på byggmateriel har stigit. På byggmateriel är det i dag rena boutiquepriser. Vi måste på allvar ta upp kampen mot de monopolliknande situationer som ofta råder och se till att konkurrenslagstiftningen blir sådan att det blir verklig konkurrens.

De senaste veckorna har jag fått flera samtal från oroliga småföretagare i bygg- och byggmaterielbranschen. De har märkt att den höjda byggmomsen har fått den svarta sektorn att omsätta alltmer. En byggare som ringde mig i förra veckan uppgav att han nu inte kunde få jobb om det inte var utan kvitto. Han upplevde också konkurrensen från arbetslösa byggare som extraknacker svart som ett stort problem. Skatteuttaget har blivit för högt. Det här kan vi inte blunda för. Det är verkligheten.

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

*Allmänpolitisk
debatt*

Bostadsfrågor

En annan sak som måste ses över är det offentliga fastighetsinnehavet. Innehav och lokalbehov bör snarast inventeras av kompetenta människor. Här finns oerhört mycket att göra.

Konkurrensriktig upphandling är i dag oftast ett okänt begrepp inte minst inom den offentliga sektorn. I stället gör man s.k. förtroendeupphandlingar eller handlar på totalentreprenad, där konsulten är anställd av byggföretaget. Vem som tjänar på det är inte svårt att räkna ut. Här finns mycket mera att spara än vad man tror.

Fastighetsinvesteringarna i samhället är så stora att även små procentuella besparingar blir betydande belopp. Här rör det sig faktiskt om miljarder att spara. Ja, jag sade miljarder. Och det borde i alla fall vara attraktivt för politiker.

(Applåder)

Den allmänpolitiska debatten var härmed avslutad

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1991/92:30 till socialförsäkringsutskottet

Motionerna
1991/92:Ub1 till utbildningsutskottet
1991/92:K2 till konstitutionsutskottet

5 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott

Andre vice talmannen meddelade

dels att folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser som nya suppleanter efter Sören Norrby anmält Karl-Göran Biörsmark i justitieutskottet och Lennart Fremling i jordbruksutskottet,

dels att folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp som suppleant i justitieutskottet under Karl-Göran Biörsmarks ledighet anmält hans ersättare Lola Björkquist,

dels att moderata samlingspartiets riksdagsgrupp som suppleant i socialförsäkringsutskottet under Margit Gennsers ledighet anmält hennes ersättare Inge Garstedt.

Andre vice talmannen förklarade valda till

suppleanter i justitieutskottet
Karl-Göran Biörsmark (fp)
Lola Björkquist (fp)

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Inge Garstedt (m)

suppleant i jordbruksutskottet
Lennart Fremling (fp)

6 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställes

den 16 oktober

1991/92:15 av *Oskar Lindkvist* (s) till statsministern om avskaffandet av bostadsdepartementet:

I samband med att statsministern i riksdagen den 4 oktober 1991 anmälde de statsråd som skulle ingå i regeringen anförde han bl.a. att bostadsdepartementet skulle upphöra. Vid en efterföljande presskonferens omtalade han att bostadsbidragsfrågor skulle handläggas i socialdepartementet.

Vi har senare fått veta att finansdepartementet skall tilldelas ansvaret för bostadsfinansieringen. Frågor om plan- och bygglagen samt naturresurslagen kommer att handläggas i miljödepartementet, medan vissa byggfrågor troligen kommer att tillföras det kommande näringsdepartementet. Även justitiedepartementet får en del av de frågor som bostadsdepartementet nu har ansvaret för. Man har därmed lyckats omtintegöra det värde som onekligen ligger i att ha en sammanhållen behandling i regeringens kansli av frågor om bostadsfinansiering, hyresfrågor, fastighetsrättslig lagstiftning samt plan- och byggfrågor.

Att den nya regeringen inte är särskilt intresserad av de boende och av frågor som hänger samman med boendet fick vi klart för oss under valrörelsen. Under denna stod dessa viktiga frågor – och inte minst bostadsfinansieringen – i fokus.

Diskussionen om marknadshyror eller inte var infekterad, inte minst på grund av de oklara och inte sällan motstridiga besked som lämnades av företrädare för moderata samlingspartiet och folkpartiet.

Nu ser vi med vilken brist på respekt för de boende och bostadsmarknaden som den nya regeringen tänker angripa de viktiga boendefrågorna. Inte ens ett eget departement anses dessa frågor vara värda.

Frågorna om bostadsfinansieringen kommer att handläggas i finansdepartementet av den biträdande finansministern. Denne skall alltså förutom de omfattande och komplicerade skattefrågorna också sätta sig in i finansieringsfrågorna avseende bostadsbyggandet.

Uppdraget att "avveckla" både bostadsdepartementet och det av riksdag-

gen beslutade räntelånesystemet för bostadsfinansieringen har dock givits åt statsrådet Friggebo, som efter sina uttalanden i valrörelsen inte verkar ha mycket till övers vare sig för bostadsdepartementet eller länsbostadsnämnderna.

Med en sådan inställning är naturligtvis Birgit Friggebo den rätta att dela upp departementet. Om det nu är regeringens avsikt att lämna de boende i sticket och avrusta bostadssektorn borde det väl vara en utgångspunkt, att man först förelägger riksdagen ett förslag om hur finansieringen av bostadsbyggandet skall utformas och därefter skapar den administration som man anser erforderlig för uppgiften; nu gör man tvärtom.

Att riksdagen under förra riksmötet beslutat att räntelån skall införas – ett beslut som regeringen anser bör rivas upp – är en sakfråga som får diskuteras i annat sammanhang. Här kan bara konstateras att de boende då kommer att få vidkännas stora ökningar av sina boendekostnader.

Jag vill med hänvisning till det ovan anförda fråga statsministern:

Vilka motiv ligger bakom förslaget att avveckla bostadsdepartementet?

7 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställts

den 17 oktober

1991/92:39 av *Bengt Rosén* (fp) till jordbruksministern om prisregleringsavgiften på handelsgödsel m.m.:

Hösten 1990 medgav den socialdemokratiska regeringen att jordbruksnämnden fick höja prisregleringsavgiften på handelsgödsel och bekämpningsmedel med 30 % för att finansiera en del av merkostnaden för rekordskörden av spannmål 1990. Eftersom en stor del av skörden måste exporteras till mycket låga världsmarknadspriser räknade dåvarande regeringen med att höjningen skulle ligga kvar under flera år.

Efter regeringsskiftet spekuleras det bland handel och lantbrukare om en snabbare återgång till tidigare avgiftsuttag. Det har lett till att försäljningen av handelsgödsel och bekämpningsmedel för närvarande är mycket ringa vilket i sin tur gett industri och transportföretag sysselsättningsproblem.

Det är därför önskvärt att jordbruksministern ger besked om huruvida regeringen planerar att förändra nämnda prisregleringsavgifter och när i så fall förändring kommer att ske.

1991/92:40 av *Ingrid Hemmingsson* (m) till arbetsmarknadsministern om förslaget om sänkta arbetsgivaravgifter:

I regeringsförklaringen står att den sänkning av löneskatterna i större delen av Norrlands inland, som kommer att föreslås, ger nya möjligheter för turismen i den svenska fjällvärlden.

Jämtlands län är det enda län som helt ligger i inlandet och fjällvärlden. I dag tillhör tre av länets kommuner stödområde 2, som ej omfattas av den aviserade nedsättningen av arbetsgivaravgiften. Det gäller Åre, Bräcke och Östersunds kommuner. Den rimliga tolkningen av regeringsförklaringen bör vara att arbetsgivaravgiftsnedsättningen även skall gälla i dessa kommuner.

Avser arbetsmarknadsministern att utforma förslaget om sänkt arbetsgivaravgift så att det även omfattar Åre, Bräcke och Östersunds kommuner?

1991/92:41 av *Mikael Odenberg* (m) till försvarsministern om lokaliseringen av helikopterverksamheten vid marinkommando ost:

Regeringen fattade den 7 december 1989 beslut om försvarets mark och byggnader i Stockholmsområdet. Härvid beslöts att stabs- och helikopterverksamheten vid ostkustens marinkommando (MKO), kustbevakningens regionledning ost och delar av värnpliktsverket (VPV) skall lokaliseras till Tullinge.

Investeringarna vid Tullinge har uppskattats till nära 850 milj.kr., varav kostnaderna för den marina verksamheten är ca 670 milj.kr. Huvuddelen av dessa medel finns inte tillgängliga inom försvarsmaktens ram.

Överbefälhavaren har såväl 1990 som 1991 hemställt att regeringen skall ompröva Tullingebeslutet och i stället inrikta planeringen mot en lokalisering av MKO till Muskö/Berga.

Har försvarsministern för avsikt att inom kort ta upp frågan om MKOs lokalisering till förnyad prövning?

den 18 oktober

1991/92:42 av *Björn Samuelson* (v) till kommunikationsministern om järnvägstrafiken Stockholm–Oslo:

Järnvägen Stockholm–Oslo går i dag via Karlstad, Kil, Arvika och Charlottenberg på den svenska sidan. Sträckningen är en livsnerv för dessa orter på svensk sida liksom den är för t.ex. Kongsvinger på norsk sida.

Av och till har farhågor rests för att trafiken mellan huvudstäderna skulle komma att ta en annan sträckning. Som grund för dessa farhågor ligger bl.a. den dåliga banstandarden mellan Kil och Charlottenberg.

Dagens bansträckning är av stor betydelse för den framtida utvecklingen i Västvärmland och Kongsvingerregionen.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Ämnar regeringen ta initiativ för att tågtrafiken Stockholm–Oslo också i framtiden skall gå via Karlstad, Kil, Arvika, Charlottenberg och Kongsvinger?

1991/92:43 av *Rolf Nilson* (v) till industriministern om en konferens om kärnkraften kring Östersjön:

Jag har tidigare i samband med avslöjandet av den urusla säkerheten på kärnkraftverket Greifswald krävt att regeringen tar initiativ till en konferens

om kärnkraft kring Östersjön. Tyvärr fick jag inget positivt svar på en sådan begäran. Sedan dess har situationen i Greifswald ändrats i positiv riktning men tyvärr återstår ännu en lång väg för att få området kring Östersjön kärnkraftsfritt. Kärnkraftverket Ignalina har besvärande brister och nya problem har uppstått vid Tjernobyl. Danskarna är fortfarande djupt oroad över Barsebäcksverkets position.

Jag vill därför fråga industriministern:

Kommer den nya regeringen att ta initiativ till en konferens om kärnkraften med representation från våra grannar kring Östersjön?

1991/92:44 av *Rolf L Nilson* (v) till industriministern om biogasproduktionen vid Studsvik:

Försöksanläggningen för biomassa vid Studsvik hotas av nedläggning om Vattenfall inte kan hitta nya intressenter. Vattenfall vill, trots att man sagt sig lägga ner en miljard på biobränslen, inte satsa på fortsatt forskning vid försöksanläggningen. Det här är först och främst en anläggning där man forskar fram möjligheterna för småskaliga och nära anläggningar för biomassa. Vattenfall vill nu satsa sina pengar på storskaliga anläggningar.

En av de stora fördelarna med biobränslen är deras möjlighet till produktion av biogas i småskaliga anläggningar i hela landet.

Jag vill därför fråga industriministern:

Tänker industriministern vidta några åtgärder för att värna om denna viktiga försöksanläggning för biogasproduktion vid Studsvik?

1991/92:45 av *Björn Samuelson* (v) till utbildningsministern om avgiften för högskolestudier:

Högskoleutbildningen i Sverige har under modern tid varit avgiftsfri. En bred politisk majoritet har garanterat detta. Vänsterpartiet är en del av denna majoritet, bl.a. utifrån vår uppfattning att avgiftsbeläggning av högskolan skulle öka den redan stora sociala snedrekryteringen.

På senare tid har röster höjts för att införa terminsavgifter vid högskolestudier.

Jag vill därför fråga utbildningsministern:

Ämnar regeringen att under alla förhållanden verka mot införande av avgifter för högskolestudier?

1991/92:46 av *Knut Wachtmeister* (m) till justitieministern om valkretsindelningen i Malmöhus län:

Avser justitieministern undersöka möjligheterna till en bred politisk lösning för att få en ändring i valkretsindelningen i Malmöhus län i enlighet med tidigare utredningsförslag?

Sockerbolaget avser att lägga ner sockerbruket i Mörbylånga redan efter årets betkampanj. Man har i det sammanhanget träffat en överenskommelse med betodlare och anställda om vissa ersättningar och stödåtgärder under 1992.

Frågan har uppkommit om det statliga stödet kan användas på detta sätt eller om det enbart kan gälla fortsatt drift.

Avser regeringen att begränsa möjligheten att utnyttja det statliga stödet på det sätt som föreslagits?

1991/92:48 av *Tom Heyman* (m) till försvarsministern om Tullingebasen:

Avser regeringen att ompröva beslutet om en stor investering i en flygbas på Tullinge?

1991/92:49 av *Ingrid Hemmingsson* (m) till arbetsmarknadsministern om turismen och nedsättningen av arbetsgivaravgiften:

Inom stödområde 1 reduceras arbetsgivaravgiften med 10 % under ett antal år. Det är endast vissa näringsverksamheter som omfattas av denna nedsättning. Detta medför en betydande konkurrenssnedvridning inom t.ex. turismen.

Inom samma turistort kan vissa turistföretag få nedsättning av arbetsgivaravgiften medan andra inte får det beroende på vilka verksamheter som kombineras. Liftar med camping får reducerad avgift, medan en liftägare som enbart har servering inte blir delaktig av avgiftsnedsättningen.

Innebär regeringsförklaringen att all privat näringsverksamhet får samma nedsättning av arbetsgivaravgiften?

1991/92:50 av *Kent Carlsson* (s) till bostadsministern om ungdomsbostadsstödet:

Enligt uppgifter i massmedia avser regeringen lägga fram förslag om avskaffande av ungdomsbostadsbidraget och det speciella ungdomsbostadsstödet.

För många ungdomar med mycket låga inkomster har ungdomsbostadsbidraget gjort det ekonomiskt möjligt att efterfråga en egen bostad.

Ungdomsbostadsstödet har stimulerat kommunerna att bygga nya bostäder för ungdomar, men också att via den ordinarie bostadsförmedlingsverksamheten ge ungdomar ökade möjligheter till en s.k. förstabostad. För ungdomar med begränsade kontakter på bostadsmarknaden eller utan eget kapital för bostadsköp har detta gjort det lättare att kunna skaffa sig en egen bostad.

Min fråga till bostadsministern är:

Tänker regeringen lägga fram förslag om att ta bort de bostadsstöd som gör det lättare för ungdomar med svag ställning på bostadsmarknaden att skaffa sig egen bostad?

1991/92:51 av *Kent Carlsson* (s) till miljöministern om återfyllningsbara PET-flaskor:

Den 1 juli i år trädde riksdagens beslut om införande av en gemensam återfyllningsbar PET-flaska för drycker i kraft. Beslutet var resultatet av en lång och intensiv miljödebatt.

Läskedryckstillverkarna Coca-Cola och Pepsi Cola har hos regeringen begärt att få frånga systemet med en för branschen gemensam retur-PET-flaska. Företagen vill i stället ha egna återfyllningsbara profilflaskor.

Ett tillmötesgående av företagens krav skulle i realiteten innebära att retur-PET-systemet slås sönder. Sannolikt skulle fler dryckestillverkare efter ett ja till Coca-Colas och Pepsi Colas krav också begära att få använda egna profilflaskor. Transporterna av använda flaskor skulle därigenom drastiskt öka eftersom profilflaskorna i de flesta fall inte kan återfyllas på det lokala bryggeriet utan måste skickas till ett bestämt bryggeri. Flera olika flasktyper skulle dessutom försvåra den praktiska hanteringen i butiker och transportled.

Jag vill därför fråga miljöministern:

Kommer regeringen att ge Coca-Cola och Pepsi Cola dispens från kravet på en för bryggeribranschen gemensam återfyllningsbar PET-flaska?

1991/92:52 av *Olle Schmidt* (fp) till arbetsmarknadsministern om arbetslösheten bland akademiker:

Arbetslösheten i Sverige ökar nu alltmer, också bland akademikergrupper som arkitekter, civilingenjörer och ekonomer.

Med anledning av detta vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Vad avser regeringen göra för att minska den ökande arbetslösheten bland akademiker?

1991/92:53 av *Ylva Annerstedt* (fp) till miljöministern om det nordiska samarbetet:

Nordiska ministerrådets förslag till budget för det nordiska samarbetet för 1992 innehåller en lång rad nedskärningar. Detta gäller speciellt på de ekonomiska samarbetsområdena och de områden som skulle medverka till att handelshinder mellan de nordiska länderna avlägsnas.

Nordiska ministerrådet går i rakt motsatt riktning mot de tydliga signaler för ett ökat nordiskt samarbete som den nya svenska regeringen uttalat. Med anledning av detta vill jag fråga statsrådet:

Vilka initiativ avser samarbetsministern att ta för att dels öka de svenska insatserna för det nordiska samarbetet, dels påverka de övriga länderna att prioritera detta samarbete högre?

1991/92:54 av *Marianne Andersson* (c) till arbetsmarknadsministern om folkhögskolorna och det kommande sysselsättningspaketet:

Arbetsmarknadsministern har uttalat att utbildning kommer att utgöra en

stor del av regeringens kommande sysselsättningspaket. Det gäller såväl inom högskolor, gymnasier och komvux som inom arbetsmarknadsutbildning. Däremot nämns inte folkhögskolorna som en resurs i sammanhanget trots att de har stora möjligheter att höja utbildningsnivån och att lindra arbetslöshetens effekter. Ett exempel är Dalslands folkhögskola där extra resurser skulle betyda mycket i ett svårt läge.

Jag vill därför fråga:

Avser regeringen att även ge möjligheter att fördela extra resurser till folkhögskolorna i det kommande sysselsättningspaketet?

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991

8 § Kammarken åtskildes kl. 10.50.

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Fredagen den 18 oktober

1 § Avsägelse	1
2 § Anmälan om vissa kompletteringsval	1
3 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 12)	2
<i>Utbildningsfrågor</i>	2
Lena Hjelm-Wallén (s)	
Claus Zaar (nyd)	
Björn Samuelson (v)	
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Ingrid Näslund (kds)	
Ingvar Johnsson (s)	
Liisa Rulander (kds)	
Berit Oscarsson (s)	
<i>Kulturfrågor</i>	24
Anne Sörensen (nyd)	
<i>Bostadsfrågor</i>	26
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)	
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	28
5 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott	28
6 § Anmälan om interpellation	
1991/92:15 av Oskar Lindkvist (s) om avskaffandet av bostads- departementet	29
7 § Anmälan om frågor	
1991/92:39 av Bengt Rosén (fp) om prisregleringsavgiften på handelsgödsel m.m.	30
1991/92:40 av Ingrid Hemmingsson (m) om förslaget om sänkta arbetsgivaravgifter	30
1991/92:41 av Mikael Odenberg (m) om lokaliseringen av heli- kopterverksamheten vid marinkommando ost	31
1991/92:42 av Björn Samuelson (v) om järnvägstrafiken Stock- holm–Oslo	31
1991/92:43 av Rolf L Nilson (v) om en konferens om kärnkraf- ten kring Östersjön	31
1991/92:44 av Rolf L Nilson (v) om biogasproduktionen vid Studsvik	32
1991/92:45 av Björn Samuelson (v) om avgiften för högskole- studier	32
1991/92:46 av Knut Wachtmeister (m) om valkretsindelningen i Malmöhus län	32
1991/92:47 av Lena Öhrsvik (s) om stöd till betodlare m.fl.	32
1991/92:48 av Tom Heyman (m) om Tullingebasen	33

1991/92:49 av Ingrid Hemmingsson (m) om turismen och ned- sättningen av arbetsgivaravgiften.	33
1991/92:50 av Kent Carlsson (s) om ungdomsbostadsstödet. .	33
1991/92:51 av Kent Carlsson (s) om återfyllningsbara PET-flas- kor	33
1991/92:52 av Olle Schmidt (fp) om arbetslösheten bland aka- demiker.	34
1991/92:53 av Ylva Annerstedt (fp) om det nordiska samarbe- tet	34
1991/92:54 av Marianne Andersson (c) om folkhögskolorna och det kommande sysselsättningspaketet.	34

Prot. 1991/92:13
18 oktober 1991
